

Τρίωρη γραπτή εξέταση στα Νέα Ελληνικά

Α΄ Λυκείου

Όνομ/νυμο:

Τμήμα:

Ημερ/νία:

ΚΕΙΜΕΝΟ 1

(1) Ο Νεοέλληνας είναι συζητητικός. Έχει την τάση να εκφράζεται, να παρατηρεί και να σχολιάζει, να ρωτά και να ερευνά τα κάθε μορφής και λογής γεγονότα και συμβαίνοντα. Η τάση του αυτή καθαυτή δεν είναι καθόλου κακή. Τουναντίον, δείχνει την κοινωνικότητά του, τα ενδιαφέροντά του για ζητήματα και προβλήματα της ατομικής και συνολικής προκοπής. Ωστόσο παρά τις τάσεις του αυτές σκοντάφτει στη συζήτηση, στο διάλογο. Αποδεικνύεται πως δεν ξέρει να συζητεί και τούτο γιατί δεν τηρεί ή αγνοεί τις προϋποθέσεις του σωστού και καρποφόρου διαλόγου. Κι όταν απλώς τις γνωρίζει ή τις υιοθετεί, υποκύπτει στις αδυναμίες και τα ελαττώματά του και δεν καταλήγει σε συμπέρασμα, δε συζητεί, δε διαλέγεται, παρά νομίζει ότι συζητεί ή πως διαλέγεται, ενώ ουσιαστικά μονολογεί.

(2) Για να γίνεται όμως **καρποφόρος** ο διάλογος πρέπει να τηρούνται κατά την εξέλιξή του και την πορεία του από τους συζητούντες ορισμένες προϋποθέσεις, χωρίς την τήρηση των οποίων, δεν μπορούμε να φτάσουμε σε καρποφόρο αποτέλεσμα. Ας δούμε μερικές απ' αυτές.

(3) Μια βασική προϋπόθεση για την καλή πορεία και την πετυχημένη έκβαση μιας συζήτησης, ενός διαλόγου είναι η αυτοπειθαρχία των συζητούντων, κάτι για το οποίο δυστυχώς δεν μπορούμε να υπερηφανευόμαστε. Την έλλειψη αυτοπειθαρχίας μας την αποδίδουμε συνήθως, δικαιολογώντας τον εαυτό μας, στο μεσογειακό μας κλίμα. Ωστόσο δε φταίει το ήρεμο, ήπιο, θαλπερό κλίμα μας, παρά φταίει η **ελλιπής** διαπαιδαγώγησή μας. Αφηνόμαστε στις στιγμιαίες αψιθυμικές καταστάσεις, χαρακτηριστικό γνώρισμα πως μας λείπει ο αυτοέλεγχος.

(4) Η υπομονή επίσης είναι μια σπουδαία αρετή. « Μας την έπεμψε ο Θεός», λέγει ο Σολωμός. Δυστυχώς, δε μας διακρίνει αυτή η σπουδαία κοινωνική αρετή, που μπορεί να προωθήσει και να εξελίξει το διάλογο προς καρποφόρο και παραγωγικό αποτέλεσμα. Ο Νεοέλληνας, κατά κανόνα σχεδόν, μπαίνει μέσα στη συζήτηση προτού ολοκληρώσει εκείνος που μιλά τον κύκλο των σκέψεων του. Διακόπτουμε απότομα τον συζητητή μας, χωρίς να λαβαίνουμε υπόψη μας καθόλου τον ειρμό των λόγων του. Διακόπτουμε, για να αντικρούσουμε κάτι που δεν έχει

ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΟ «ΠΡΩΤΟΠΟΡΙΑ»

ακόμη εκφράσει ο συζητητής μας. Κάτι που, αυτός ο οποίος απότομα παρεμβαίνει, νόμισε ότι θα έλεγε ο ομιλών. Και εδώ είναι το περίεργο: θέλουμε συχνά να αποδώσουμε στο συνομιλητή μας έννοιες και απόψεις που αυτός ο ίδιος δε διατύπωσε.

(5) Μια άλλη προϋπόθεση της πετυχημένης συζήτησης είναι να κρατά στάση αξιόπιστη απέναντι στη γνώμη ή στις γνώμες των άλλων. Να προσέχει τα λεγόμενα του συνδιαλεγόμενου του, να σέβεται τις απόψεις των άλλων και ακόμα περισσότερο να τις ανέχεται. Πράγμα που δυστυχώς δε το συναντούμε συχνά στο νεοελληνικό διάλογο. Κι αυτή η στάση κατά τη συζήτηση προϋποθέτει αυτοέλεγχο και αυτοπειθαρχία, που δεν είναι ανάγκη να **κοπιάσει** κανείς και πολύ για να διαπιστώσει το πόσο αυτή η αρετή μας λείπει.

(6) Δε συζητούμε σωστά, γιατί δε μάθαμε ποτέ να ακούει ο ένας τον άλλον με προσοχή και υπομονή. Σπάνια κρατούμε τη συζήτηση σε επίπεδο σοβαρότητας και ευπρέπειας. Συνήθως η συζήτηση εκφυλίζεται σε λογομαχία κακού και θλιβερού είδους. Η διαλεκτική όμως δεν είναι όπλο φιλονικίας και έριδας αλλά μέθοδος, τρόπος, δρόμος να βρεθεί το σωστό με την ανταλλαγή απόψεων.

Ι.Ξυροτύρης(διασκευή)

Λεξιλόγιο κειμένου

Θαλπερό: αυτό που μεταδίδει αίσθημα τρυφερότητας, ζεστό

αψιθυμικές: οξύθυμες

διαλεκτική: μέθοδος αναζήτησης της αλήθειας μέσω του συστηματικού διαλόγου

ΘΕΜΑΤΑ

ΕΡΩΤΗΜΑ 1^ο

α) Να απαντήσετε σύμφωνα με το περιεχόμενο του κειμένου χαρακτηρίζοντας κάθε πρόταση Σωστή (Σ) ή Λανθασμένη (Λ).

- Η τάση του Νεοέλληνα να συζητά δεν είναι καλή.
- Ο Νεοέλληνας δυσκολεύεται στο διάλογο.
- Δεν έχουμε αυτοπειθαρχία στο διάλογο και γι' αυτό φταίει το ήρεμο, ήπιο, γλυκό και θαλπερό κλίμα μας.
- Έχουμε μάθει να ακούει ο ένας τον άλλον.

μονάδες 10

ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΟ «ΠΡΩΤΟΠΟΡΙΑ»

β) Σε μια παράγραφο 60-80 λέξεων να αναπτύξετε το περιεχόμενο της άποψης: « Η διαλεκτική δεν είναι όπλο φιλονικίας και έριδας, παρά μέθοδος, τρόπος, δρόμος να βρεθεί το σωστό με την ανταλλαγή απόψεων».

μονάδες 10

ΕΡΩΤΗΜΑ 2^ο

α) Τι δηλώνουν οι ακόλουθες διαρθρωτικές λέξεις του κειμένου: όμως, επίσης, ή, γιατί, όταν
μονάδες 5

β) Να εντοπίσετε τη δομή της τρίτης παραγράφου του κειμένου.

μονάδες 2

ΕΡΩΤΗΜΑ 3^ο

α) Στα παρακάτω παραδείγματα να εντοπίσετε αν η γλώσσα χρησιμοποιείται με την αναφορική ή ποιητική λειτουργία της.

- Για να γίνεται όμως καρποφόρος ο διάλογος
- Αποδεικνύεται πως δεν ξέρει να συζητεί
- μπαίνει μέσα στη συζήτηση

μονάδες 3

β) Στην παρακάτω περίοδο να αναγνωρίσετε το είδος της σύνταξης (ενεργητική-παθητική) και να τη μετατρέψετε στην αντίθετή της.

«Την έλλειψη αυτοπειθαρχίας μας την αποδίδουμε συνήθως στο μεσογειακό μας κλίμα»

μονάδες 2

γ) Για κάθε υπογραμμισμένη λέξη του κειμένου να γράψετε μια συνώνυμη: υιοθετεί, καρποφόρος, ελλιπής, κοπιάσει.

μονάδες 4

ΕΡΩΤΗΜΑ 4^ο

Με αφορμή ένα περιστατικό έντονης λογομαχίας μεταξύ μαθητών που κατέληξε σε βίαιο επεισόδιο, αποφασίζετε ως διευθυντής του σχολείου σε μια ομιλία σας (300 λέξεων) να υποστηρίξετε την άποψη ότι ο διάλογος αποτελεί έναν από τους πιο αξιόπιστους τρόπους διαπαιδαγώγησης των εφήβων και να αναφερθείτε στο τι θα πρέπει να αποφεύγουν οι νέοι ως συνομιλητές για να είναι εποικοδομητικός ο διάλογος.

μονάδες 40

ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΟ «ΠΡΩΤΟΠΟΡΙΑ»

ΚΕΙΜΕΝΟ 2

Ένα από τα βασικά πρόσωπα του μυθιστορήματος είναι ο Δαμιανός Φραντζής· κατάγεται από παλιά οικογένεια εμπόρων της Πόλης, που έχει αυτή την περίοδο ξεπέσει οικονομικά. Ο πατέρας του παιδιού είναι ανταρχικός δε δέχεται τη συζήτηση παρά ασκεί βία.

Σαν ο Δαμιανός τελείωσε τη **τρίτη του ελληνικού***, ο γερο-Φραντζής είπε πως αρκετά γράμματα είχε μάθει και ήτανε καιρός να πιάσει δουλειά.[...] Μόλις πληροφορήθηκε τις προθέσεις του πατέρα του, ο μικρός έμπηξε τα κλάματα και τις φωνές. Δεν ήθελε, δεν μπορούσε να αρνηθεί τα βιβλία του και τα όνειρά του. Ζήτησε βοήθεια τριγύρω του, μα ούτε η μάνα του ούτε οι αδελφές του ήταν ικανές να καταλάβουν τον καημό του. Τον ψευτοπαρηγόρησαν λιγάκι κι ύστερα τον κορόιδεψαν και του γύρισαν τις πλάτες. Ο μικρός μαζεύτηκε σε μια γωνιά, χτυπούσε το στήθος του με τις γροθίτσες του, ούρλιαζε μες στους λυγμούς του:

— Θέλω γράμματα! Θέλω γράμματα!

Ο **Παπασίδερος*** τόλμησε κάποτε να ανακατωθεί.

— Το παιδί αγαπά τα γράμματα, είπε. Πρέπει να σπουδάσει αφού είναι θέλημα Θεού.

— Το γένος δεν έχει ανάγκη από πολλά γράμματα, αποκρίθηκε απότομα και ξερά ο γερο-Φραντζής, το γένος έχει ανάγκη από παράδες.[...]

Το αστραφτερό μάτι του δεν άργησε να διακρίνει το Δαμιανό στην άλληνη άκρη του ναού, μα δεν του έκανε κανένα νόημα. Τελείωσε την ακολουθία του ο παπάς χωρίς να βιαστεί κι ύστερα μπήκε στο Ιερό, περιμένοντας να αδειάσει ολότελα η εκκλησιά. Και σαν ξαναβγήκε, είδε το παιδί, που στεκότανε πάντα στην ίδια θέση, έρημο και θλιβερό, με γουρλωμένα τα μάτια κι ανοιχτό το στόμα, σαν αποβλακωμένο.

Ο Παπασίδερος βάδισε μονομιάς καταπάνω του. Το βλέμμα του γυάλιζε μες στο ημίφως. Ήτανε πολύ νευριασμένος κι έμοιαζε απειλητικός.

— Τι θες εδώ; ρώτησε βίαια.

— Θέλω γράμματα! αποκρίθηκε ο μικρός αυθόρμητα, μηχανικά, χωρίς να σκεφτεί τι έλεγε, με το ίδιο πάντα αφαιρεμένο και παράξενο ύφος.

— Γιατί έφυγες, μωρέ, από το σπίτι σου;

— Θέλω γράμματα! ξανά 'πε το παιδί.

— Πήγαινε να με περιμένεις στο προαύλιο! πρόσταξε ο παπάς.

ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΟ «ΠΡΩΤΟΠΟΡΙΑ»

Κι ενώ ο μικρός στεκότανε απολιθωμένος και τον κοίταζε κατάματα δίχως να καταλαβαίνει τα λόγια του, ο παπάς του φώναζε ακόμα πιο βίαια, σηκώνοντας κιόλας την κοκαλιάρικη χερούκλα του:

— Πήγαινε έξω αμέσως, να μη σε σπάσω στο ξύλο!

Ο μικρός, σαν να ξύπνησε από τη νάρκη του μπροστά στην απειλή του ξύλου, τινάχτηκε μονομιάς προφυλάγοντας το κεφάλι του με τα χεράκια του κι έτρεξε έξω. Ο Παπασίδερος στάθηκε μια στιγμή στη μέση της εκκλησίας, έβγαλε το καλυμμαύκι του, σφούγγισε τον ιδρώτα του προσώπου του με το ρασομάνικο του κι αναστέναξε βαθιά. Ύστερα βάδισε αργά προς την Ιερή Πύλη, σταμάτησε μπροστά στην εικόνα της Παναγιάς και σωριάστηκε χάρμω γονατιστός κρατώντας το κεφάλι του μες στις παλάμες του. Έμεινε έτσι λίγες στιγμές, τρέμοντας σύγκορμος. Σαν συνήρθε κάπως, σήκωσε το κεφάλι και κοίταξε την εικόνα.

— Παναγιά Μαρία, είπε, βοήθησε αυτό το έρημο πλάσμα του θεού. Προστάτεψέ το από τα χτυπήματα της μοίρας κι από τους πειρασμούς του Σατανά. Βοήθησε να γίνει άνθρωπος ενάρτεος και περισπούδαστος και να δουλέψει για την πίστη του Χριστού και για τη δόξα του γένους. Σε υπηρετήσα πιστά όλην τη ζωή μου, Παναγιά μου, ας είναι αυτή η αμοιβή μου.

Γεώργιος Θεοτοκάς « Αργώ »

τρίτη τάξη του ελληνικού: αντίστοιχη τάξη με τη σημερινή Α' Γυμνασίου. Σύμφωνα με το Εκπαιδευτικό σύστημα προ του 1929 οι τρεις βαθμίδες των σχολείων γενικής εκπαίδευσης είχαν το ακόλουθο σχήμα: τετραετές δημοτικό — τριετές ελληνικό σχολείο — τετραετές γυμνάσιο.

Παπασίδερος: ο ιερέας Ισίδωρος Φραντζής, θείος του Δαμιανού.

ΘΕΜΑΤΑ

ΕΡΩΤΗΜΑ 1^ο

Να χαρακτηρίσετε τον γερο- Φραντζή σε σχέση με τον αδελφό του τον Παπασίδερο. Ποια είναι η βασική διαφορά τους; Να αναπτύξετε τις σκέψεις σας σε 100-120 λέξεις με παραπομπές στο κείμενο.

μονάδες 15

ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΟ «ΠΡΩΤΟΠΟΡΙΑ»

ΕΡΩΤΗΜΑ 2^ο

Να αντιστοιχίσετε τις φράσεις του μυθιστορήματος της στήλης Α' με τα σωστά εκφραστικά μέσα της στήλης Β' (μια επιλογή από τη δεύτερη στήλη περισσεύει).

Στήλη Α'	Στήλη Β'
1. το αστραφτερό μάτι	α. εικόνα
2. σωριάστηκε χάμω γονατιστός κρατώντας το κεφάλι μες στις παλάμες του	β. ασύνδετο σχήμα
3. Θέλω γράμματα! Θέλω γράμματα!	γ. μεταφορά
4. Σαν να ξύπνησε	δ. περιγραφή
5. έμπηξε τα κλάματα	ε. παρομοίωση
6. μαζεύτηκε σε μια γωνιά, χτυπούσε το στήθος του με τις γροθιτσες του, ούρλιαζε μες στους λυγμούς	στ. επανάληψη

μονάδες 6

ΕΡΩΤΗΜΑ 3^ο

Να αντιστοιχίσετε τα αποσπάσματα του κειμένου της στήλης Α' με τους αφηγηματικούς τρόπους της στήλης Β'.

Στήλη Α'	Στήλη Β'
1. έβγαλε το καλυμμαύκι του, σφούγγισε τον ιδρώτα του προσώπου του με το ρασομάνικο του κι αναστέναξε βαθιά.	α. αφήγηση
2. Σαν ο Δαμιανός τελείωσε τη τρίτη του ελληνικού γερο-Φραντζής είπε πως αρκετά γράμματα είχε μάθει και ήτανε καιρός να πιάσει δουλειά.	β. διάλογος
3. Τι θες εδώ; ρώτησε βίαια. Θέλω γράμματα!	γ. περιγραφή

ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΟ «ΠΡΩΤΟΠΟΡΙΑ»

--	--

μονάδες 3